

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ І ПОЛОЖЕНЬ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Іванов О.В., Фалькова Н.І.

Донецький національний технічний університет

В статті розкриваються проблеми професійної підготовки фахівця в процесі фізичного виховання та шляхи їх подолання з огляду модернізації вищої освіти України, яка має відбуватися в межах Болонського процесу.

Проблема професійної підготовки і завдання ефективної організації системи професійної освіти завжди висувалися як важливі для забезпечення нормального функціонування суспільства, створення умов для збереження, відтворення і розвитку досвіду соціальної системи та її складових для наслідування і передачі суспільно-трудова цінностей, які були накопичені у всіх галузях життєдіяльності людини.

Політичні та соціально-економічні процеси в Україні вимагають і певних зрушень у системі вищої освіти. Україна прагне бути європейською державою, тому модернізація вищої освіти має відбуватися в межах Болонського процесу, метою якого є створення до 2010 року європейського освітнього простору. Це має підвищити здатність випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування, розширити мобільність громадян та збільшити конкурентоспроможність європейської вищої школи [1].

Однією з передумов входження країн Європи до єдиного європейського освітнього простору є трансформування національних систем вищої освіти у напрямі їх адаптації до сфери праці. Визначальним стає працевлаштування випускника ВНЗ як інтегрований результат процесу освіти та професійної підготовки.

Трудова діяльність людини все більш пов'язується з підвищенням інтенсивності інформаційних процесів, змінюються вимоги і до сенсомоторної сфери діяльності. Людина все більш наближається до виконання функцій оператора як посередника між автоматизованими системами управління і розумовою діяльністю. Разом з тим, психічні процеси визначаються особливостями навчальної діяльності, що повинна вирішувати задачі не тільки пристосування техніки й умов навчання до людини, але і людини до них [2]. Тут виникає проблема психофізичної готовності людини до рішення задач більш високого рівня складності. Мова йде не тільки про розумову, але і фізичну працездатність людини, уміння накопичувати, зберігати та ефективно реалізовувати свій руховий потенціал.

Фізичне виховання завжди було одним із шляхів підготовки людини до трудової діяльності та її пристосування до варіативних умов

зовнішнього і внутрішнього середовища. Сутність професійної спрямованості фізичного виховання спеціалісти у цій галузі бачать у цілеспрямованості використання деяких засобів та методів фізичної культури переважного розвитку психічних та фізичних якостей та навичок характерних дій тієї чи іншої спеціальності, тому що навіть невеликий прорахунок або помилка, що обумовлені недоліками у виконанні стійкої пози, поганою координацією рухів, невмінням швидко орієнтуватися у змінній обстановці, можуть привести до тяжких наслідків, аварій, травм і навіть загибелі людей [3, 4].

Розвиток теорії та методики фізичного виховання взаємно збагачуються і розширюють свої можливості завдяки вивченню різних видів професійної діяльності. Вивчення змісту професій допомагає розкрити всю складність діяльності, виявити її функціональні та структурні особливості, визначити моделі різноманітності взаємовідносин особистості майбутнього спеціаліста з предметами, засобами і продуктами праці, з рядом специфічних і неспецифічних явищ, що супроводжують процес праці, розкрити напруження різних психічних функцій і на основі цього окреслити весь спектр вимог до людини як до суб'єкту відповідної професійної діяльності.

Порівняльний аналіз кількості годин, які відведені на предмет “Фізичне виховання” (табл. 1), показує, що при підготовці бакалаврів наук у США відводиться на 168 годин більше, ніж в Україні, у Росії – на 192 години, у Білорусії – на 344 години [5].

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз кількості годин відведених на предмет “Фізичне виховання” при підготовці бакалаврів наук у галузях: машинобудування, економіка, інформатика, соціальна робота

Україна	США	Росія	Білорусія
216 годин	384 години	408 годин	560 годин

На кафедрі фізичного виховання та спорту ДонНТУ в процесі навчання студентів значна увага приділяється професійно-прикладній фізичній підготовці. Опосередкуванням результатів та наслідків цілеспрямованого використання професійно-прикладної фізичної підготовки є ефективне підвищення загальної корисної діяльності працівників, або ефективності їх праці. Проте, зменшення навчального часу на III-IV курсах призводить до погіршення фізичної підготовленості студентів, а в деяких випадках навіть шкодить їх фізичному здоров'ю. Все це впливає на загальну працездатність студента.

В Наказі Міністра освіти і науки України (від 14.11.2003 р. № 757) зазначається, що починаючи з 2003/2004 навчального року з першого курсу необхідно забезпечити проведення обов'язкових навчальних занять з фізичного виховання протягом усіх років навчання (крім останнього випускного семестру) з усіх спеціальностей обсягом не менше 4-х академічних годин на тиждень.

Разом з тим, реалізації вищезазначеного Указу перешкоджають «Державні стандарти» [6], у яких встановлено мінімальне навантаження по дисципліні «Фізичне виховання» у розмірі 216 годин. Тобто, по суті, ВНЗ пропонується самостійно визначатися в питанні збільшення навантаження, виходячи з реальних можливостей і традицій конкретного навчального закладу.

У чому полягають ці можливості? У першу чергу, необхідна наявність матеріальної бази. У випадку запроєктованого будівництва ігрового комплексу на території студмістечка ДонНТУ і відносно невеликої модернізації існуючої спортивної бази ДонНТУ має, у порівнянні з більшістю ВНЗ не тільки Донецької області, але й України, кращі перспективи для досягнення відповідних європейських стандартів.

По-друге, потрібно відповідне кадрове забезпечення. В даний момент на кафедрі фізичного виховання і спорту працюють один доктор наук, чотири кандидати наук, один професор, сім доцентів і п'ять заслужених тренерів України. Визначено три основних наукових напрямки: власне теорія фізичного виховання, економіка спорту і спортивна медицина. Уявляється, що при наявності перспективи розвитку в найближчі 5 років можливо як мінімум подвоєння кількості кандидатів наук і доцентів. Цілком реально і відкриття на базі існуючих науково-педагогічних напрямків факультету відповідного профілю.

Третя, і напевно, головна складова продуктивної роботи в нових умовах – це можливість самостійного тренінгу студентів у будь-який зручний для них час. Виходячи з реальної зайнятості навчальним процесом і з огляду на об'єктивну необхідність сполучати навчання і трудову діяльність для значної частини студентства, можна припустити, що часу для самостійних занять спортом у них не виявиться.

Треба врахувати ще одну серйозну проблему – погіршення здоров'я студентів, що поступають у ВНЗ. За останні 8 років кількість студентів спеціальних медичних груп ДонНТУ збільшилася в 6 разів і на сьогодні склала 1154 чоловік. Цей контингент вимагає серйозного контролю і виховання спеціальних навичок.

Грунтуючись на основних вимогах Болонської декларації і застосовуючи принципи кредитно-модульної системи організації навчального процесу, пропонується розподіл навчального навантаження з дисципліни «Фізичне виховання», що наданий в табл. 2.

Таблиця 2 – Розподіл навчального часу за семестрами

Розділи програми	Всього годин	Кількість годин у кожному семестрі							
		1	2	3	4	5	6	7	8
1.Теорія і методика фізичного виховання	32	4	4	4	4	4	4	4	4
2. Заняття за самостійно вибраними спеціалізаціями	62	56	50	56	50	24	24	24	24
3.Професійно-прикладна фізична підготовка	78	12	14	12	14	8	6	8	6
Самостійна робота студента*	73	8	10	10	10	10	10	10	5
Загальна кількість годин	491	80	78	80	78	46	44	46	39
Кількість модульних контролів		3	3	3	3	3	3	3	3
Звітність		залік	залік	залік	залік	залік	залік	залік	залік

*Участь у змаганнях різного рівня.

Перелік посилань

1. The Bologna Declaration on the European space for Higher education an explanation.
2. Бубка С.Н. Развитие двигательных способностей человека. – Донецк: Апекс, 2002.- 304 с.
3. Домашенко А., Стефанишин В., Козіброцький С. Науково-теоретичні засади організації професійно – прикладної фізичної підготовки студентів. Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип.7:У 3-х т. -Львів: НФВ “Українські технології”, 2003.-Т.2.- С.189-192
4. Фалькова Н.І. Фізична підготовка студенток економічних спеціальностей з урахуванням їх морфофункціональних особливостей: Дис. канд. наук з фіз. культ. і спорту. -Донецьк: 2002.-189 с
5. Петренко В.Л. Концептуальні засади реалізації в Україні принципів і завдань Болонського процесу: сумісність та порівняння систем вищої освіти // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб.- К.: Наук. метод. центр вищої освіти, 2003.- Вип.34.- С.3-25.
6. Національна доктрина розвитку освіти //ІІІ Всеукраїнський з'їзд працівників освіти-К.: МОН України, 2001.-142 с.